

ürülés sivár és sötét pusztaságainak víziói szervezik az életmű motívumanyagát. Ebből szervezte költészetének háromszor három ciklusát. A SÖTÉTEN, FÉNYBEN három versciklusa a SÁRANGYAL első ciklusának makrováltozata. A SÁRANGYAL első ciklusában a gyötrelemben fogant lét baljós gyönyöre szólal meg. A második ciklusban a metafizikai kín konkretizálódik, és az elhallgatáshoz vezet. A harmadik ciklus főszövege a súlyos tapasztalatok árán kiküzdött metafizikai remény. A FELLOBBAN, ELHOMÁLYOSUL három ciklusa önmagában is zárt kompozíciót alkot: a születés, keletkezés (1) a létezés áhítatán át (2) az elmúlásig (3) ível. A két kötet kompozíciója AZ ELHAGYOTT SZÍNTÉR-ben egyesítve új, nagyobb ívet ír le, ismét csak hármasságban. A gyönyörből való kiűzetés és némaság első-második ciklusa után az újrakezdés, remény, születés motívuma összefogja a harmadik-negyedik ciklust, ahonnan a kegyelem, halál irányába mozdul tovább a záró ciklus. Ugyanakkor ezekben a ciklusokban megjelenik ismét a teremtés motívuma: A HALLGATÓ BERZSENYI (1976), a HÉRACLIUS GLOSS TÖPRENGÉSEI (1970) és A SZOBRÁSZ (1970) a szellem teremtőereje mellett tesznek hitet.

Figyelemre méltó a szerkesztés módját vizsgálva, hogy míg a SÁRANGYAL verscikletkezdésük időrendjét követve szerveztek kompozícióba: a személyes és történelmi sors lírai objektivációja maga teremtette meg szerkezetét; addig a FELLOBBAN, ELHOMÁLYOSUL anyagát Lator időrendtől függetlenül, motivikusan-tematikusan komponálta meg, kialakítva a zárt kötet szerkezetét és azt hozzáillesztve az előző kötethez is létrehozta az életmű nagyívét. A létezés határhelyzetének problémáját nagy, önmaga fölé kanyarodó spirálmozgással modellálta a költő. A metafizikai kín kérdésre a történelmi rettenet felel, a történelmi rettenet a metafizikai örökévalóságra döbrenti rá a költőt: az örök újrakezdés személyes létnél nagyobb hatalmára. A kompozíció váza, a versek tartós megmunkáltsága mint csonthéj őrzik Lator lírájának nemesen izzó anyagát.

Ferencz Győző

MEGTELIK KÉPPEL A VERS

Balla Zsófia: *Egy pohár fű*
Jelenkor (Pécs) – Kriterion (Bukarest), 1993.
 114 oldal, 170 Ft

A verskötetek formai és tematikus változatosságán nem kellene nagyon csodálkozni, talán észrevenni sem kellene, hiszen a változatosság a költészet és líra mai szituációjának, úgy látszik, nélkülözhetetlen megkülönböztető jegye. Alig vannak a mai vers poétikájában és verstanában tiltások; az írhatóság keretei nagyon kitágultak, ami különösmód nem annyira az új (vers)beszéd-lehetőségek kutatására irányította néhány jelentős költő figyelmét, inkább az új és a régi választóvonalának eltüntetésére. A szonettforma újbóli felvirágzása csak egyik, bár legjobban látható példája annak, hogy (szinte) minden írható. A régi kelléktárakból bármit elő lehet venni, szerepet és versszerkezetet, érzést és modort egyaránt. Semmire se mondható rá a régi, a régies oly gyakori vádja, és semmi sem tűnethető ki az új, az újdonság minőségjegyével. Ez természetesen megnehezíti a (vers)-kritika helyzetét, ha a kritikát a különbségtevés képességének és gyakorlatának vesszük. Főleg ha a verskötet változatossága nemcsak a választott költői formák és témák szintjén, hanem a kötet szinte minden versében felismerhető áthallások, átfedések, átfuttatások gyakoriságában is meglátható. Mint Balla Zsófia *EGY POHÁR FŰ* című új kötetében.

Egy-egy vers vagy versciklus, miként az egész kötet is, ilyenkor több szempontú megközelítést, akár ellentéteket is engedélyez. Jelezze csak egyetlen vers, az ÉLNI AKARJAK példája, a sokféleséget és változatosságot, ami a hosszabb versek vagy a többrészes kompozíciók természetes formája lehet, ám kevésbé az olyan rövid verseké, mint a példának választott. A versindító „*Itt ülsz és sajnálsz magad*” sor (ön)ironikus hangütés, az (ön)gúny jelzése. Ezt erősíti a második sor lefokozó felsorolása: „*zúzalek, pozdorja vagy, törek*”. Bár itt mintha a széttöredezettség, a régi, a klasszikus modernség témája is felragyogna. A vers hangütése ennek ellenére egyértelmű: az önmegszólítás mintha önlészámolást készítene elő az (ön)megvetést jelző „*sajnálsz magad*” jegyében. Csakhogy a vers a gúnyosra lefo-

kozott indítás után gyorsan és váratlanul a „*Learszived*” és a „*vaspánt nyakéked*” erős képei nyomán emelkedni kezd, mégpedig a széttervezettség hagyományos lírai témaköre felé, ahol már kevés helye lehet az iróniának. De ez az emelkedés is milyen furcsán történik. Két másik versre utal, miközben lejátszódik. A MOST VAN HÉT VAGY NYOLC című vers sorait idézi fel: „*Számoljatok fölöttem / hátha fölkelek még.*” Mint a szorítóban a „K. O.” kihirdetése előtt. A lesújtó lefokozás után a föl-emelkedés esélye. A másik vers a TÉL. TŰL. című, melynek indító sorai mintha ugyanennek az emelkedésnek a leírásai volnának: „*Mellkasomban egy köteg rőzse, / aláfutásos, / nem tudnak kijönni a képek.*” Amikor *kijönnek a képek*, az írás ez maga, akkor tűnik el az ÉLNI AKARJAK versindító (ön)lefokozása. Mintha a leterített költői szubjektivitás küzdelmét látnánk a versért, a költészetért. Nemcsak a befejezett verset tehát, hanem a vers születésének a kínját is, nemcsak a szubjektivitást, hanem a személyiség önvédelmét is. Súlyos teherrel, „*hámbafogva*” áll fel a „*testfogoly*”: a rövid versben egyre sűrűsödnek a képek, egyre erősebbek és egyre szűkebbre szabottak is, hogy aztán a „*zúzalekből*”, a „*köteg rőzseből*” végül egyetlen súlyos téli (táj)kép bomoljon ki: „*mint károgás a ködben, / erre-arra hulló testellen varjak*”. Amikor a képek lépcsőin fel-emelkedett és felállt a költői én, akkor meg hirtelen ismét visszafogottá válik, hiszen a képsort hasonlattal zárja: „*szállsz, mint károgás...*”. Valóban *tájkép* tehát, azok közé a komplex hasonlatok közé tartozik, amelyekről Nemes Nagy Ágnes írt meggyőzően szép tanulmányt. Így előkészítve a vers kétsoros zárófutama: „*Sugallat leszel, tested félrelökve. / Van ki formátlan léted egybetartja?*” már mintha fényévnnyire lenne a gúnyolódó „*sajnálod magad*” hangütésétől, ami alig tíz-egynéhány sorral korábban hangzott el. A „*formátlan lét*” szókapcsolat is milyen nagyot változtat a második sor lefokozó felsorolásán. És csak ennek az átváltásnak a nyomán ismerhető fel a felsorolásba ékelt „*vagy*” létige létérzést ki-mondó jelentése.

Honnan nézni hát e versre, miközben az sem mindegy, hogy közvetlenül a kötetzáró vers előtt áll, mintegy lezárva a kötet egyik zenei és jelentésszólamat, az önmegszólítást és a szerelmet. Az irónia felől, melyet, bár-

menyire erősek is a felemelkedést és a meg-szólalást – „*kijönnek a képek*” – jelző sorok, mégsem vehet le a vers egészében? Vagy a képformálás, a metaforikus nyelv és a hasonlat klasszikus modernségre utaló költői gyakorlata felől? Vagy éppen a bölcsélet irányából, ha már a „*formátlan léted*” áll a zárósor közepén? De megközelíthető lenne a zeneiség nézőpontjából is, mint Balla Zsófiának szinte minden egyes verse. S nyomban itt a másik kérdés is: nem volna hát olyan középpontja ennek a versnek (és költészetnek), amely az egymásba futtatott szólamokat, jelentésszinteket, az egymással is szemben álló beszédmódokat, az egymással perlekedő képeket egybefogná, egybetartaná, ahogyan az ÉLNI AKARJAK zárósora kérdezi? Az így felépített, a középpontot csak kereső vers (és kötet) maga is „*zúzalek*”, „*törek*”? Ami végül is a szubjektivitás önironikus lefokozásával jól össze is cseng.

Nem kell a válasz, hiszen a kérdés (rejteten) az EGY POHÁR FŰ című kötet leírása; ténykérdés tehát. Több alaphangja van a versnek, változatossága egyúttal többszintűség is, a vers és a kötet rétegzettségének jele. Mint a megrázó EGY TÖRTÉNET VIRÁGAI című versé vagy a háromrészes AZ ÉV FORDULÓJA meg a Berzsenyinek ajánlott TÉL KÖZELÍT, a Rilket említő A GYŰMÖLCSEF, az EGY JÓZSEF ATILLA-SORRA készült szonett-pár, a két siratőnének: SZÓ VAGY: NEMES NAGY ÁGNES és a Vas István emlékére írt MENNYEI VÁGIA – megannyi fontos verse e könyvnek. E verscímek is jelzik, más versekből is jól kiolvasható, hogy a változatosságnak Balla Zsófia verseiben erős műveltségi háttere van mind a klasszikus modernségben, mind pedig a költészet múltjában, az archaizmusokban, a népi forrású képalakításban, a zenében. Am a középpontot, az egybetartó szellemi erőt és lírai hangoltságot csak nosztalgikaként ismeri. E versek megközelítése ezért tényleg a választás, a (vers)olvasó választásának függvénye volna? De kinek van akkora (vers)olvasó tapasztalata és fölénye, hogy a kötet változatosságát felröva valamilyen „helyes” olvasatra rámutathasson? Nincs ilyen fölényes (vers)olvasói tapasztalat, se nézőpont. Mert az itt kiemelt versekhez oda kell még számítani azokat is, amelyekben szerelem és szorongás, a közelmúlt történelmének életet és lelket nyo-

morító, gyilkos terhei szólalnak meg, és ezek a jelen történéseit is beárnyékolják, mintha elpusztíthatatlan volna az erőszak, ezzel együtt a személyes meg közösségi veszélyeztetettség érzése; jogos hát a költő kérdése: az ÉLNI AKARJAK-kal egybehangzóan lehet-e „Az Úr vendégeként / Élve maradni”? (VENDÉGSÉG.) A gyötrő élettapasztalatok gyűjtömedencéje az „alaktalan / rémítő tudás”: „Most már leengeded az önt. Tudod / hol az alj, az iszap, a folyómeder.” (AZ ELMENŐHÖZ.) Bármennyire súlyos „tudás” ez, a maradni és az elmenni súlya egyforma, és bármennyire vészjósoló a belőle fakadó „iszonyú szomjúság” (LEGYÉL), Balla Zsófiát nem a némaság és a (költői) elnémulás keríti hatalmába, nem a képeket visszafogó „köteg rőzse” uralkodik el költői közérzetében, hanem – éppen ellenkezőleg – (ez is milyen fordulat) a költői nyelv megáradása. Archaikus szavak és szóösszetételek, visszajára fordított szólások és állandó szóösszetételek kerülnek a versekbe, néha a köznyelv jelei is, a sorok is fellazulnak, és mindez, egészen visszafogottan, helyt ad még a régi verselési módoknak, sor- és strófaszervezeteknek, a hangzók hullámzásának és dallamosságának – a költői beszéd további változatosságának megannyi bizonyítéka. Nem a vigasz jelei ezek Balla Zsófia verseiben, de a derűci mindenképpen. Van ebben a nagyfokú és hangsúlyozott poétikai, nyelvi változatosságban bőven a szigorú játékos derűjéből, aki a szembenézésben a megértés bizonyosságát hirdeti, a szellem és az individuum fölényét a történelem meg a tapasztalat vészjósoló morajlásán. Lépersről lépésre, versről versre nyílik ki ez a veszedelmet rejtő derű Balla Zsófia versében, ahogy „írássrajz ez a sok fonál”. (TÉL. TÚL.) Vagy ahogy „A rőzsa nem figyel. Virágzik.” (METSZÉSPONT.) Megint másként ez a derű: „Az ünnep ugrásrakés: / a szíven / tölgyfa-terebélyű.” (AZ ÉV FORDULÓJA.) Mészöly Miklósnak ajánlott vers ez az utóbbi, a tölgyfa a szíven pedig Nemes Nagy Ágnes ÉJSZAKAI TÖLGYFA-ja. Nem a jókedv és a vigasság derűje tehát, hanem a gondolkodásé: „írássrajz”; a létezésé: „virágzik”; a szív terhe: „tölgyfa”.

Hogyan látható be mégis e kötet változatossága, bőrsége, gazdagsága? A válaszban mindjárt két szókapcsolás: „szívárványszavak” (VIASZ EREK) és „szósa” (SZÓ VAGY: NEMES

NAGY ÁGNES) meg egy verssor: „Egy sornál nincs keményebb” (A SZÍN). Talán nem túlzás, ha azt mondom – a rendkívüli változatosságot lekötve –, hogy az EGY POHÁR FŰ versvilága akár e két szóösszetételből és az idézett versorból is kibontható, hiszen a kötet versei „szavak és gesztusok szálaim”, az „írássrajz” vonalvezetésén futnak: érzelmi telítettségük, gondolati ragyogásuk, a létezés kétes derűje a szavak jelentésének holdudvarában alakul képpé, metaforává, zenévé. Ezeken a nyomvonalakon történik meg az, amiről a könyv fontos versében, az EGY TÖRTÉNET VIRÁGAI-ban szól: „A sors verssé lesz, szöveggé. Testté.” Az átváltozás története minden verse. Van a világlélmény és világgép, vannak az évek és a történetek, van az elnémitő tapasztalat, van a világ, és van az én, ami „sors”-nak is mondható, és mindebben ott rejtőzik – „Fű közt fészket rejtő madár / meredten ül, kaszára vár” (BUJDOSÓ ÉNEK. MÉLYPONT) – az átalakulás várakozása, hogy vers, szöveg lesz. „Testté” lesz. Halállá, hiszen, mint a madár, fű közt, „kaszára vár”.

Csakhogy hosszú folyamat ez az átváltás és „átváltóság”. Van is a kötetben egy ilyen című vers, a PARAFRÁZIS ciklus első darabja, a „Ki ill vagy – nem vagy itt” veszteségérzésnek, a várakozás és az elvágyódás felerősített hullámzásának verse. Az „átváltóság” a bensőben történik, kint „széthúz a tér”, bent az ismeretlen „kin” két súlyos képben: „Az olvadt nap, ólomszél” és a „félíg pörzsölt” fák, melyeken „kis olvadt jajgatás lóg”. Ezt a mélységes kettősséget és terhet, az egyidejű itt- és nem ittléteket, mielőtt belesüppedne a sötétbe, a ködbe, az éjszakába, az ismeretlenbe, mielőtt beállna a kín, hirtelen feloldja „A szag rőzsát terem” mintha frivolra mintázott szólásfordulata, majd már ezen a felborított, gúnyba igyekvő nyomon megjelenik a visszas angalkép: „Égy angyal jár idétlen, / igen és nemtelen”, amelyben a túl hangos rímpár, visszatükröződve a vers egészére, fordít is rajta – ebben volna a címbe közölt „átváltóság” rejtélye? –, érvényteleníti, lehűti az előző sorok erős érzelmi izzását. Az ÉLNI AKARJAK felépítésével szemben ellentétes versépítkezés, ott az ironia indította, itt viszont zárja a verset; de mindkettő áthallatszik ez a hangütés. Itt a kinti „tér” és a benti „kin”, amott a képek lépcsőzetes el-

rendezése a rálátás, a felismerés, a pátosztól függetlenedés zónájába fordítja át, változtatja át a verset. E két verssel Balla Zsófia a líra bírálatát írja. Ez a bírálat arra figyelmeztet, hogy az ő költészetében még adottság, valójában „befejezetlen” a modern líra tervezete. Még van esély, mondja a pátoszról lemondó, de az iróniát is távol tartó vers, a modern líra paradigmájának életben tartására, bár más-ként, mint akár Rilkenél, Babitsnál, Nemes Nagy Ágnesnél, akikre egy-egy versében hivatkozik, vagy akiknek szavai és motívumai az ő versében is fel-felbukkannak. De nem merül el a vállalt és (fél)tvé őrzött örökségben. Egyrészt a „szivárványszavak” többretegű jelentése, másrészt a „szósav” roncsolása tartja vissza a hagyományban való biztonság keresésétől. A „szivárványszavak” színes és ragyogó íve alatt csak a képzelet léphet át. Ezért a lét érzése ez inkább, és nem a lét érzékelése. Eltűnő, egyre távolodó, megfoghatatlan, elérhetetlen. Közben vonzó, elkerülhetetlen. A létige érzéstartalmán ível át a „szivárványszavak” lebegése. A „szivárványszavak” borította létérzés Balla Zsófia minden versét „elárasztja”, ahogyan A LEVÉL című versben írja: „a belső térben minden / bordacsúcsot, hélést, folyam / vonós-zenével hömpölyög, eláraszt / hogy bőröd színeig kiül”. A létérzésnek ez a zenével átítított áradása mutatja fel a dráma eltéveszthetetlen és mélységesen fájdalmas derűjét is. Ám itt nem áll le Balla Zsófia verse. Mert a beszédnek, a kimondásnak, a képformalásnak, a megnevezésnek súlyos derűjét felsértik a savak, a „szósav”, amely roncsol, darabokra tör, szavakat szel ketté, és „szótól üres időpart”-ot (KÉPESLAP) teremt. A „szivárványszavak” eltűnnek a távolságban, a „szósav” szavakat csonkít, és mégis kijönnek a képek. Mint a KÉPESLAP két zárósorában: „Minden összetört és összeállt. / A fák, a folyó, a közöny, az almalevek.” De hogyan lehetséges a „szótól üres időpart”-on az egymást követő „összetört és összeállt”, mi az – a versben –, ami a „formátlan léted egybelertja”? A sor keménysége: „Egy sornál nincs keményebb.” A sor megformálása, a sor ritmikus és zenei elrendezése, akár a kötött, akár az EGY PÓHÁR FŰ című kötetben gyakori szabad sorfajták kimunkálása teremti meg a kimondatlan kapcsolat ittlét és itt nem lét, „összetört és összeállt”, a lét érzése és a lét elvesztése között. „Körötted sivár törmelék / merő

anyag” – írja A SZÍN című „változatokban”: ezt a sivár törmelékét és zúzalékot, ami a világmentés képe, a lét érzékelése a külvilágban, alakítja verssé a kemény sor. A költői beszéd megőrzésének és egyben a fájdalmas derűnek is éltető, fenntartó tényezője az „egy sornál nincs keményebb” költői tapasztalata. De ez egyben azt is jelzi, hogy Balla Zsófia költői világa, témaköre és formakészlete egyaránt a klasszikus modernség hagyományát tartja fenn, a költészetnek – a magyar költészetnek – egy olyan korszakában, amelyben a modernség tervezete már (mintha) kiürült (volna).

A modern líra hagyományának Balla Zsófiánál látható ambivalens fenntartása a mérték kérdését is felveti. A sok töredezettséget, a „szósav”-val roncsolt „szivárványszavak”-at, a rezignált világmentés, a zenében rejlő létérzés homályát a mérték tartja izzásban. A világtapasztalat törmelékén a mértéket választó vers lép át. A vers átmentése ez az evidens veszteségből a költészet látható és érzékelhető derűjébe. A kötetzáró vers utolsó soraiban ez az átmentés programként olvasható ki a következő hajnalképből: „most / vált az idő: / ágak közt átiú a hajnal” (AZ ÚJ ÉV HAJNALA EGY PÉNTEK). A MEGSZÓLÍTÁS-ban ez áll: „a mérték / szándéktalan. Nem töliünk való.” Mert: „több mint élet”. A mérték e vers kontextusában az „egy sornál nincs keményebb” nyilatkozattal van közvetlen összefüggésben. A mérték a sor tulajdonsága és attribútuma.

Ezért mondható, hogy a mérték (és vele a kemény verssor) többretegű sajátossága Balla Zsófia versének. Hiszen minden verséből kibontható – mint az ÉLNI AKARJAK és az ÁTVÁLTOZÁS címűekből – a mértékalkotó és mértéktartó elrendezettség akár ritmuskép, akár rímjáték, akár verselési fordulat, akár zeneiség formájában. Az újabb magyar költészetben kevés az ennyire hangsúlyozott melodikusság, vagy ha van, ellenkező előjellel van. Balla Zsófia ebben is a hagyományos modernség tervezetét követi: a metrum, a rím, a zeneiség sorformáló szerepét nem áldozza fel, még az ún. szabad ritmusú, sorformát alkotó versekben sem, a költemény ún. nyitottságának oltárán, a zeneiséget, a ritmust nem teszi az irónia vagy a groteszk zárójelébe, a képet, a hasonlatot nem rendeli alá az új érzékenység hatalmának. De nem is

tekint visszafelé. Tudja, hogy valami már befejeződött a modern líra és költészet történetében, és ami véget ért visszavonhatatlan. Ám megmaradt a tanulás e bevégződés keretében: „*Halrajok morajlanak, aranylanak / nyelveden, sőt tanulsz tengerül*” (LEGYÉL). És a „*Szavak, sav, só*” (MOST VAN HÉT VAGY NYOLC). Meg az „*Olvad a só*” (EGY TÖRTÉNET VIRÁGAI). Ami így együtt – a tengerül tanulás, a sok só, a halrajként aranyló szavak – mi mást hoznának, mint „*iszonyú szomjúság*”-ot, az elnémitó vágy fájalmát. Ebből a költői téma szintjén a szerelem virágai fakadnak, de ezen túlmenően a vers hatalma is, a még (mindig) írható modern versé. Mert a képek előjönnek a némaságból, a fájdalomból. S nem a játék kedvéért. Valamit mégis meg kell és talán meg is lehet őrizni mindabból, ami elmúlt akár a költészet történetében, akár a szerelmi (lét)érzés témakörében.

Mit sem változtat Balla Zsófia ezen a meglepő „rímhelyzetben”. Ebben a szituációban szívós keménységgel őrizi a költészet történetének és a lírai létérzés témaköreinek elválaszthatatlan összefonódottságát. Ezt mondja el – a versről (is) gondolkodva – az EGY PÓHÁR FŰ minden versében.

Az EGY TÖRTÉNET VIRÁGAI-ban szinte kibogozhatatlan a történet, mert csak a verscím jelzi, a vers nem lép rá a narráció linearitására; a képek – „*a történet virágai*” – lépcsőin épül: az alászálló éjszaka nyugalmas képsorát sorról sorra, szakaszról szakaszra töri fel az egymáshoz egyre lazábban kapcsolódó és mégis egyirányú, az egyre irányuló emlékképek, látomások, álm nyomok, a só, a homok, a por – „*A szememen üvegpor, vízpor*” – együttese: „*Idő, kárhozat: minden a helyén*”. S ebben az egybefogó, egész verset elárasztó érzéshullámban lassan evidenssé válik a mozgás, a test rejtélye, a test és a világ titokzatos mozgása, a megmerülés a létben, ami egyszerre létérzés és vers, mert a hullámozást és mozgást, a szerelmet és a könyörgést, a testet és a test belső világát, amiről oly keveset lehet tudni, a mérték rendezi el, ütemek, dallamsorok, ismétlődések, rejtett párhuzamok, alkalmi szókapcsolatok („*sóvározó árny*”, „*alvadt metódusok*”) alakjában. Így áll elő az átváltozás, az a rejtélyes folyamat, amit e vers már értelmezett sora – „*A sors verssé lesz, szöveggé. Testté*” – közöl.

Kettős kulcs van ehhez a túlrétegzett, a hermetikus hagyományról sem megfélemlítő versvilághoz. Az egyik Balla Zsófia helye az újabb magyar lírában. Idegen tőle a profetikus pátosz, bár a hangja emelkedett. De ez az emelkedett hang a személyesség kapuit tárja fel. A személyességben az emelkedettség ellenére sincs szerep, csak létezés van. Amiből következően a versekben nincs leírás, csak képek egyidejű vonzódása és kölcsönös taszítása van. A pátoszt és próféciaát ebből a tiszta lírai szituációból, legyen szó szerelemről vagy történelemről, Balla Zsófia a kép erejével, a megjelenítés erősségével, látomással és indulattal utasítja ki. Ez köztes helyzet jelöl ki számára az új magyar költészet színeképe. Nem szakít radikálisan a klasszikus modernnel, ez több szempontból is kimutatható az új kötetben. De nem idegenkedik a radikálisan elszakadók versvilágától sem. Úgy fogadja el az utómodern versvilágát, hogy együttérzéssel visszatekint felettük a modern magyar líra lezárult nagy korszakaira: őrizi, ami még megőrizhető, és írja, ami még írható e tradícióból. Az egyre kevésbé írható modern vers nem szül azonban hiányérzetet, mert okot sem ad a radikális szakításra. Kemény verssorokat formál „*szívárványszavak*” alatt, de nem hátrál meg a „*só-sav*” roncsolta laza verssor kihívása előtt sem, a nyelvjátékot sem iktatja ki versformáló eszköztárából, ahogy a tájnyelvi, az alkalmi és az archaikus nyelvi fordulatokat sem, sőt sokszor újít fel néprajzi jeleket is. Más szóval a költői szemlélet váltását nem követi túl elszántan, de a modernitás hagyományos tervezetét sem vállalja hiánytalanul. Ezért köztes az ő helye a magyar költészet mai színekében, ami semmiképpen sem közép, de mindenképpen individuális versformáló gyakorlat, és a kötet hangsúlyos formai és tematikai változatosságát indokolja. És éppen ez a különös versformáló gyakorlat a másik kulcs Balla Zsófia költői világához. Amiből nem egyszerűen jelentős művek születnek, hanem – mint ama képek – a költői beszéd és létérzés fájldalmas derűje jön elő belőle.

Bányai János